

mentu zapłodnienia własnym pyłkiem i zawiązania owoców. Następnie płatki opadają, a owoce rozwijają się normalnie, są liczne w ilości niemal równej liczbie pąków. Kwiatów niezapylnych naliczyłam około 2(3) na szypułce i te odpadają.

Do roślin mających kwiaty kleistogamiczne J. Kołodziejczyk (1948) zalicza gatunki z następujących rodzajów: *Viola*, *Cardamine*, *Oxalis*, *Lamium*, *Triticum*, *Impatiens*. Obserwacje w Alpinarium Zakładu Ochrony Przyrody PAN w Zakopanem pozwalają dołączyć do nich *Sorbus chamaemespilus*.

W Zakładzie Ochrony Przyrody PAN w bieżącej pięcioletce w ramach podproblemu węzłowego 10.2.10. „Przyrodnicze podstawy gospodarowania środowiskiem” w temacie: „Podstawy ochrony gatunkowej roślin oraz zachowania i wykorzystania ich zasobów” są gromadzone materiały dokumentacyjne dotyczące chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków we florze polskiej.

Anna Łobarzewska

PIŚMIENNICTWO

Kołodziejczyk J. 1948 *Botanika*. PZWS Warszawa.

Pawłowski B. 1956 *Flora Tatr*. T. I. PWN Warszawa.

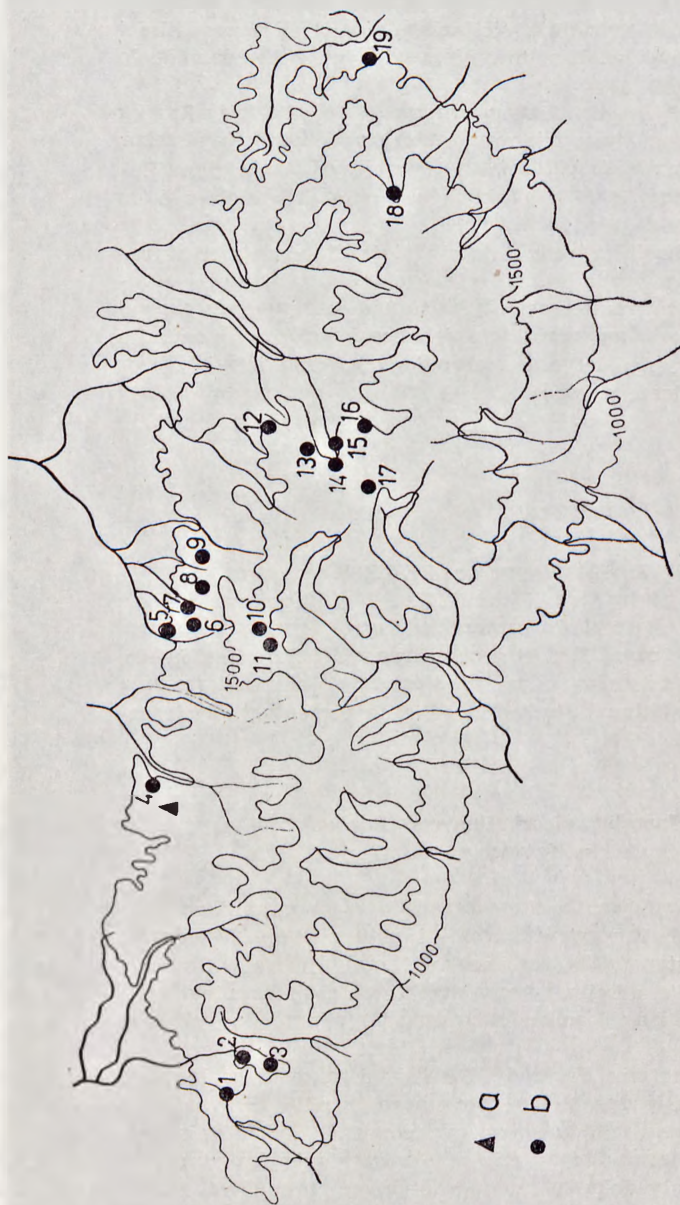
Piękoś H. 1967 *Notatki florystyczne z Tatr (Notulae ad floram Tatorum pertinentes)*. *Fragm. flor. et geobot. Ann. XIII Pars I* ss. 69—75.

Radwańska - Paryska Z. 1975 *Materiały do rozmieszczenia dendroflory Tatr i Podtatrza*. *Studia Ośrodka Dokumentacji Fizjograficznej*. T. IV. PWN.

Mapa rozmieszczenia jarzębu nieszpulkowego *Sorbus chamaemespilus* w Tatrach *

Jarząb nieszpulkowy *Sorbus chamaemespilus* jest gatunkiem górskim. Rośnie w górach Europy środkowej i południowej. Najbardziej na północ wysunięte stanowiska tego gatunku znajdują się w Tatrach. W Karkonoszach rośnie odrębna forma, traktowana przez niektórych autorów w randze odmiany (var. *sudetica* Tausch), a przez innych jako

* W Zakładzie Ochrony Przyrody PAN w Krakowie w bieżącej pięcioletce w ramach podproblemu węzłowego 10.2.10. „Przyrodnicze podstawy gospodarowania środowiskiem” w temacie: „Podstawy ochrony gatunkowej roślin oraz zachowania i wykorzystania ich zasobów” są gromadzone materiały dokumentacyjne dotyczące chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków we florze polskiej.

Ryc. 1. Rozmieszczenie jarzabu nieszypułkowego *Sorbus chamaemespilus* (L.) Cr. w Tatrach (wg H. Piękoś 1967, uzupełnione). a — nowe stanowisko: Furkaska (znalazła A. Łobarzewska 1976); b — dane z literatury: 1 — Biała Skała; 2 — Siwy Wierch 1700 m i 1730 m; 3 — Ostra; 4 — Koryciska Małe 1070 m i Koryciska Wielkie 1040 m; 5 — Jasiołowe Turnie 1060—1070 m; 6 — Jutki Zakopiańskie 1350 m; 7 — Łysanki 1100 m; 8 — Sarnia Skała 1378 m; 9 — Krokiew 1300 m; 10, 11 — Rozpadła Grań 1620—1750 m; 12 — Mała Kosiasta 1720 m; 13 — nad Doliną Roztoki ku Krzyżnemu 1640 m; 14 — Wodospad Sikława 1549 m; 15 — Niznia Kopa 1685 m; 16 — Opalone 1600 m; 17 — Dolina Piarzysta; 18 — Zielony Staw Kieżmarski; 19 — Faiksowa Polana 1480 m. — Map of distribution of the ash *Sorbus chamaemespilus* in the Tatry Mts. (according to H. Piękoś 1967, complemented). a — the new locality (found by A. Łobarzewska); b — data derived from the literature: 1—19 names of localities

osobny gatunek *Sorbus sudetica* (Tausch) Fritsch (por. *Flora Europaea* 1968, Meusel, Jäger, Weinert 1965).

W Tatrach jarząg nieszpułkowy znany jest dotąd z 21 stanowisk (na mapce podano 20 stanowisk, ponieważ Małe i Wielkie Koryciska potraktowano łącznie ze względu na skalę mapki). Większość stanowisk, w liczbie trzynastu, skupia się w polskiej części Tatr. Najwyższe w Tatrach stanowisko tego gatunku znalazł Somora na południowo-wschodnim zboczu Rozpadłej Grani na wysokości 1750 m n.p.m. Najniższe stanowisko — znalezione przez Radwańską - Paryską — znajduje się w Wielkich Koryciskach na wysokości ok. 1040 m n.p.m.

Jarząg nieszpułkowy jest rośliną wapieniolubną, choć sporadycznie spotyka się go również i na granicie. Na wszystkich wymienionych stanowiskach rośnie najczęściej w pojedynczych okazach. Dlatego pomimo 13 stanowisk na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego, łączna liczba występujących tutaj okazów *Sorbus chamaemespilus* jest bardzo niewielka. Stanowiska te winny być otoczone szczególną ochroną, tym bardziej że — jak wyżej wspomniano — leżą one u północnego kresu zasięgu gatunku.

Halina Piękoś-Mirek

Torfowiska źródłiskowe z turzycą *Davalla* w okolicach Mstowa koło Częstochowy

Interesującym elementem krajobrazowym w okolicach Mstowa są siedliska śródpolnych łąk kośnych z turzycą *Davalla* *Carex Davalliana* na torfowiskach źródłiskowych u podnóża wzgórz jurajskich (ryc. 1). Łąki te występują na terenie Mstowa i Małus Małych w postaci niewielkich izolowanych płątów oraz w Małusach Wielkich, gdzie rozciągają się na kilkudziesięci hektarowym obszarze od lat meliorowanym. Tu w maju i czerwcu 1973 r. obserwowano kwitnące okazy kosańca syberyjskiego *Iris sibirica* (ryc. 2) w postaci skupienia 34 egzemplarzy (4.VI) oraz kilkadziesiąt egzemplarzy pełnika europejskiego *Trollius europaeus* (ryc. 3), rozproszonych wśród roślinności łąkowej. Te rzadkie gatunki chronione występują w towarzystwie turzyc: *Davalla*, darniowej *Carex caespitosa*, żółtej *C. flava*, pospolitej *C. fusca*, ostrożeńca łąkowego *Cirsium rivulare*, ponikła jednoprzysadkowego *Heleocharis uniglumis*, wełnianki wąskolistnej *Eriophorum angustifolium*, kozłika dwupiennego *Valeriana dioica* oraz szeregu innych gatunków, głównie z klasy *Molinio-Arrhenatheretea*. Pomimo poszukiwań nie udało się odnaleźć ani kosańca syberyjskiego ani pełnika na pozostałych stanowiskach (Mstów, Małusy Małe).

Tam, gdzie efekty melioracji osuszającej, nawożenia i podsiewania